

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ "ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР"

ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА "ПРАВНИ НАУКИ"

ЛОЗОВАЯ ОЛЬГА ВАСИЛЬЕВНА

**ПРАВНА ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ В ЕВРАЗИЙСКИЯ
ИКОНОМИЧЕСКИ СЪЮЗ**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за присъждане на

образователна и научна степен "доктор"

по докторска програма „Международно право и международни отношения“

професионално направление 3.6 "Право"

Научен ръководител:

Проф. д-р Емил Георгиев Константинов

ВАРНА

2016

Дисертационният труд е представен на 244 страници, включва планове, въведение, 4 глави, заключение, списък на референции, както и едно заявление - Проект за конвенция. 7 диаграми, 2 маси, са представени в текста на работата.

Дисертационният труд е предварителнообсъден от катедра „.....“ към Факултет „.....“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ и е насочен за защита пред научно жури, назначено съсзаповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“.

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 2015 год. от часа в Заседателната зала на Ректората на ВСУ „Черноризец Храбър“. Материалитезазащитаса на разположение в стая във ВСУ „Черноризец Храбър“ и на интернет адрес www.vfu.bg, раздел „Докторантури“

СЪДЪРЖАНИЕ

1. План на дисертационното изследване.....	4
2. Обща характеристика на изследването.....	6
3. Кратко описание на главите на изследването.....	13
4. Основно съдържание на работата.....	15
5. Социологическо проучване.....	24
6. Списък на статиите, публикувани по изследваната тема	36
7. Приложение 1. Проект на Конвенция за защита на личните данни за страните-членки на ЕАИС.....	37

План

Въведение

I Категории на защита наличните данни

1.1 Понятието и характеристики на личните данни в международното право

1.1.1 Съотношение на понятията «лични данни» и «личен живот»

1.1.2 Понятие и характеристики налични данни съгласно международни договори, други нормативни актове и съдебната практика на Европейския съюз

1.1.3 Някои специфични категории лични данни и техните признаци

1.1.4 Категории и понятие за лични данни в Руската федерация

1.2 Субекти на личните данни

1.2.1 Понятие и характеристики на субекта на лични данни

1.2.2 Права и задължения на субекта

1.2.2.1 Права на субекта на данни в Директива 95/46/ЕС

1.2.2.2 Права на субекта на данни в законодателството на Руската федерация

1.2.2.3 Задължения на субекта на лични данни

1.3 Администратор налични данни

1.3.1 Понятие и характеристики на администратора налични данни

1.3.2 Права и задължения на администратора

1.3.2.1 Задължения на администратора на лични данни в Директива 95/46/ЕС

1.3.2.2 Задължения на администратора съгласно документите на Работната група по член 29

1.3.2.3 Задължения на администратора съгласно руското законодателство

1.3.2.4 Проблеми при изпълнението на задълженията от страна на оператора

II Държавна и международна система за защита на личните данни

2.1 Международноправна система за защита на данните на примера на правото на ЕС

2.1.1 Директива 95/46/ЕС на Европейския парламент и Съвета на Европейския съюз за защита на физическите лица по отношение на обработката на лични данни, както и за свободното движение на тези данни

2.1.2 Конвенция на Съвета на Европа за защита на физическите лица при автоматизирана обработка на наличните данни

2.1.3 Регламент № 45/2001 „Защита на физическите лица при обработката на лични данни“ от 18 декември 2000 г.

- 2.1.4 Общ регламент за защита на данните от 2012 г.
- 2.2 Опитът при защитана личните данни на отделнитестрани
 - 2.2.1 Защита на данните в азиатскитедържави
 - 2.2.2 Защита на данните в европейските държави
 - 2.2.3 Защита на данните в другидържави

III Защита на личните данни в отделните сфери на дейност

- 3.1 Понятие и особености при трансграничния пренос на данни
 - 3.1.1 Регулиране натрансграничния пренос на данни съгласно Директива 95/46/ЕС
 - 3.1.2 Регулиране на трансграничния пренос на данни съгласно Конвенция 108
 - 3.1.3 Общи насокина стратегията наЕС в областта натрансграничния пренос на данни
- 3.2 Личните данни в Интернет
 - 3.2.1 Юрисдикция на държавите в мрежата на Интернет
 - 3.2.2 Защита на личните данни в Интернетсъгласно документите наРаботната група по член 29 на Директива 95/46/ЕС
 - 3.2.3 Електронна търговия
- 3.3 Защита на данните при конфликт надържавни и частни интереси: криминална полиция, държавен и обществен интерес
 - 3.3.1 Защита на личните данни в сферата накриминалната полиция
 - 3.3.2 Конфликт между държавен интерес и право на защита наличните данни

IV Развитие на защитата на личните данни в Евразийския икономически съюз (ЕАИС)

- 4.1 Анализ на съществуващото законодателство в сферата на защита на данните в страните-членки на ЕАИСсъгласно практиката на Република Казахстан и Руската федерация
 - 4.1.1 Република Казахстан
 - 4.1.2 Руска федерация
- 4.2 Разработка на проект на Конвенцияза защита на личнитеданни в ЕАИС
 - 4.2.1 Социологическопроучване
 - 4.2.2 Съдържание на Проекта на Конвенцияза защита наличните данни

Заклучение

Списък на използваната литература

Приложение 1. Проект на Конвенцияза защита на личните данни в ЕАИС

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПРОУЧВАНЕТО

Дисертацията е посветена на актуалната днес тема за защита наличните данни. И ако в Европейския съюз регулирането на правата в тази област е развито достатъчно широко, то в останалите региони на света правното положение не отговаря на всички необходими стандарти.

В частност, в проучването бе разгледан регионът на Евразийския икономически съюз (по-нататък – ЕАИС), създаден на 1 януари 2015 г., в който влизат държави като Руската федерация, Република Казахстан, Република Беларус, Република Армения и Киргизката република, с общо население от 182,1 млн. човека и територия над 20 млн. квадратни километра, което представлява 14% от земната повърхност.¹

На територията на ЕАИС няма създаден унифициран правен акт в сферата на защита наличните данни, а национално регулиране на правото на защита на личните данни е разработено до различна степен. Процесът на интеграция (в т. ч. икономическа, правна) на територията на Съюза се осъществява достатъчно бързо и в бъдеще има вероятност да възникнат проблеми при регулирането на правните отношения в сферата на защита на личните данни.

На територията на ЕАИС към момента е провеждано комплексно проучване по указаната тема. По този начин дисертационната работа е първото всеобхватно проучване на правната система за защита на личните данни на територията на ЕАИС, а така също е и анализ на аспектите и разпоредбите по защита на личните данни в ЕС и други държави, които биха могли да станат модел за внедряване на територията на ЕАИС.

Ето защо *целна* тази дисертационна работа стана създаването на Проект на Конвенция за защита на личните данни за държавите-членки на ЕАИС, който би позволил да бъдат регламентираны правните отношения в указаната област на международно правно ниво. Създаването на такъв документ е важно както от

¹ Официален сайт на Евразийската икономическа комисия. Онлайн-достъп <http://www.eurasiancommission.org/>

научна, така и от практическа гледна точка. В научен план дисертацията представлява ново самостоятелно изследване на автора в контекста на разглеждането на фундаменталните научни проблеми както на международно, так и национално правнониво. В същото време, дисертацията има голямо практическо значение, тъй като съдържа самостоятелен анализ на автора за правоприлагащата дейност на Европейския съюз и отделните държави. Практическият аспект е отразен също така в предложението за нов уникален Проект на Конвенция за защита на личните данни за държавите-членки на ЕАИС, без аналог към дадения момент.

Задачи на изследването: идентифициране на проблемите на законодателството в областта на защита на личните данни; анализ на законодателството на ЕС за прилагане на опита на Европейския съюз в областта на защита на личните данни; определяне на проблемите при нормативното регулиране защитата на данните в страните-членки на ЕАИС; разработка на общи насоки на развитие на правото на Евразийския съюз по защита на личните данни. Разработка на понятието за лични данни, определяне на субектите на правоотношението, разработка на принципите за защита на личните данни именно за спецификата на региона на държавите-членки на ЕАИС.

Положения, които ще бъдат доказвани:

Положения, които ще бъдат доказвани:

1. Разработени са нови, допълнени определения на понятието лични данни, на субекта на лични данни, характерни и подходящи за възприемане на територията на държавите-членки на ЕАИС. Лични данни – това е всяка информация, отнасяща се до определено или определяемо лице, независимо от съдържанието, формата или начина на събиране, съхранение и обработка. Субект на личните данни – това е определено или определяемо физическо лице, което се идентифицира чрез обработване на свързаните с него лични данни от какъвто и да е характер. Лицето се явява субект на личните данни независимо дали се идентифицира пряко или косвено, с какви методи или способности,

независимо от това, дали за него настъпват или ненастъпват определени правни или други последиствия след идентификацията.

2. Показани са основните права на субекта на лични данни. В частност е определен списъкът както на материалните, така и на процесуалните права на субекта, необходимостта включването им в проекта на Конвенция. Изследвана е възможността за формирането на задължение на субекта на данни да не злоупотребява и добросъвестно да се ползва от правата си, което е новаторство в областта на науката в тази сфера.

3. При създаването на Проекта на Конвенцията защитана личните данни бе съставен списък на задълженията на администратора, необходим на територията на ЕАИС, което представлява една от основните насоки в областта на защитата на личните данни. В частност, са включени разпоредби относно задълженията за получаване на съгласие, за информирането на субекта на данни, за осигуряването на качество на данните и конфиденциалност. До този момент на територията на Съюза не е създаван единен списък на задълженията.

4. Изученият и анализиран опит по формиране на законодателството в областта на защита на личните данни в Европейския съюз и в някои други държави (Турция, Китай, США, Израел, Испания, Хонконг, Германия, Великобритания) позволи да бъдат открити добрите разпоредби в указаните правни системи, отнасящи се в т. ч. до сроковете за съгласие на субекта на данни, специалните контролиращи органи, задълженията на администратора по отношение на контрола върху потока от данни и др., включени в Проекта на Конвенция.

5. Формиран е списък на допълнителните аспекти на регулирането на правото на защитана личните данни именно в областта на Интернетта, криминалното сътрудничество и публичните субекти, както и трансграничният пренос на данни. Тази съвкупност е формулирана за първи път в този формат.

6. Анализът на законодателствата на Република Казахстан и Руската федерация в областта на проучването разкри сериозни проблеми при правото на защита на личните данни в двете държави, въпреки че териториално те представляват по-голямата част на ЕАИС. По-рано цялостен анализ на законодателствата на двете държави и сравнение между тях не са провеждани.

7. Социологическото проучване позволи да бъде изучено отношението на обществото към правото на защита на личните данни. Разработена бе специална форма на анкета, в която участниците бяха зададени въпроси относно най-значимите аспекти: имат ли анкетираните представа за понятието лични данни; знаят ли за съществуването на Закона за защита на личните данни; а също така какви стъпки предприемат анкетираните за цел контрол на сигурността на техните данни.

8. За първи път бе разработен Проект на Конвенция за защита на личните данни за държавите-членки на ЕАИС, който представлява личен научен принос на автора в дадената област. Проектът е изцяло самостоятелна разработка на основата на проведен анализ за ползването на правото на защита на личните данни както в нормативноправните актове от международен характер, така и съгласно националното право на отделните държави.

Актуалността на изследването се основава на факта, че към дадения момент не съществува единен нормативноправен акт, регулиращ дадените правоотношения на територията на ЕАИС. В законите на страните-членки съществуват известни различия, което в бъдеще може да усложни защитата на съответните права на човека на територията на държавите, като се има предвид създаването на единен пазар и на зони за свободна търговия. Разработката на Проект, който определя единен подход към защита на данните във всички държави от ЕАИС, способства за разрешаването на проблемите при конфликт на различните правни системи, което не е маловажно във всеки един интеграционен процес.

Научната новост на изследването е неоспорима: до момента не е провеждан комплексен анализ с последващо използване на изчисления материал за създаването на уникален международноправен акт за защита на личните данни за държавите-членки на ЕАИС. Авторът обхваща този аспект целоевропейската унификация на законодателствата на държавите, предхождайки до голяма степен развитието на Съюза.

Практическата значимост на изследването се състои в това, че Проектът на Конвенция може да послужи като основа за унификацията на законодателствата на държавите-членки на Съюза. Анализът на законодателствата на държавите-членки, както и създаването на единен Проект на Конвенция, може да се превърне в база за хармонизиране на законодателството в други сфери, посредством използването на същите средства и методи.

Научната стойност съдържа във факта, че изследването ще помогне да бъдат идентифицирани пропуските в законодателството на държавите-членки и ще предложи решение на съществуващите проблеми в областта на защита на личните данни. Освен това, Проектът би могъл да се използва в научно-педагогическата дейност на сътрудниците от висшите учебни заведения и да послужи за научен пример при изготвянето на международни нормативноправни документи за студенти, магистранти и докторанти от специалността «Международно право». Днес тази дейност се осъществява от Катедрата по Международно право към Университета КАЗГЮУ (Астана, Казахстан). В това също така се състои уникалността на работата и иновацията на проведеното изследване.

Обект на изследването: нормативните отношения в сферата на защита на личните данни. **Предмет на изследването:** защита на правата на човека в областта на контрол на личните данни (изключено е разглеждането на защитата на категории като «личен живот», «тайна на кореспонденцията» и други подобни категории). **Териториални ограничения:** Проучване на правото

на ЕС в областта на защитата на лични данни, както и законодателството на държавите-членки на ЕАИС. **Времеви рамки:** проучване на нормативноправната база на ЕС след приемането на Директива 95/46/ЕС на Европейския парламент и Съвета на Европейския съюз от 24 октомври 1995 г. за защита на правата на физическите лица по отношение на обработката на лични данни и за свободното движение на тези данни.

Методологията, използвана по време на изследването, съдържа комплекс както от общонаучни, так и юридически методи.

- *Формално-юридически (нормативно-догматичен) метод.* Този метод позволи детайлното проучване на нормите на международното право, на законодателството на Европейския съюз, на правото на редица държави (Германия, Великобритания, Малайзия, Турция, Китай, САЩ, Израел и други) с цел изучаване на опита в областта на защита на личните данни. Също така бе изучено законодателството на държавите-членки на Евразийския икономически съюз с цел отстраняването на пропуски и слабости. Историческият метод позволи да бъде разгледано развитието на законоавъв времето.

- *Сравнително-правният метод* позволи да бъдат сравнени проучените нормативно-правни актове с цел определяне на основните тенденции в развитието на правото в изучаваната област, да бъдат намерени общите точки в законодателствата на държавите-членки на ЕАИС, както и да се идентифицира тяхното значително развитие, изискващо унификация и доработка.

- *Социално-правен метод.* В рамките на използването на дадения метод бе проведена анкета сред населението на Република Казахстан и Руската федерация относно осведоменността на гражданите за възможността им да защитят личните си данни. Това проучване спомогна да бъде разкрита необходимостта от създаване на единна нормативноправна база и институт за защита на личните данни.

- *Системно-структурният метод* на проучване осигури изучаването на отделните елементи на системата (понятия, принципи, субекти на лични данни,

защита на личните данни отделно в интернет, в областта на търговията, банкирането и др.), позволявайки създаването на единен инструмент за регулиране на защитата на личните данни – Проект на Конвенция за държавите-членки на ЕАИС.

Личният принос присъздаването на дисертацията се изразява в следното:

- самостоятелно изучаване на теоретичните аспекти на защитата на личните данни;
- самостоятелен анализ на нормативно-правната база на Европейския съюз и на някои отделни държави в областта на защитата на личните данни;
- самостоятелно разглеждане на регулирането на защитата на личните данни в някои отделни области на обществения и частния живот;
- самостоятелно провеждане на социологическо проучване (анкета);
- напълно самостоятелна разработка на всички разпоредби на Проекта на Конвенция на основата на полученния опит.

Въпросът за защитата на личните данни към момента е изключително актуален сред световната общественост. Дори в Европейския съюз – регион, в който правната система за защита на личните данни е развита по най-добрия начин, съществуват спорни и неуредени до момента въпроси. Още по-големи пропуски се наблюдават в законодателствата на държавите-членки на ЕАИС.

КРАТКО ОПИСАНИЕ НА ГЛАВИТЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

В първа глава на дисертацията са разгледани ключови категории, отнасящи се до правото на защита на личните данни:

- понятие и признаци на личните данни;
- субект на личните данни: понятие, признаци и права;
- администраторна лични данни: понятие, признак и задължения.

Разглеждането на дадените категории е необходимо, тъй като те не са разработени достатъчно отчетливо в държавите-членки на ЕАИС и за създаването на практически значим нормативно-правен акт са нужни анализ и преди всичко разработка на идейна структура. Този анализ не е единствен, но в същото време е уникален, тъй като е проведен непосредствено в контекста на бъдещето му използване на територията на ЕАИС.

Във втора глава е разгледан опитът по формирането на законодателството в областта на защита на личните данни в Европейския съюз и редица други държави (Турция, Китай, САЩ, Израел, Испания, Хонконг, Германия, Великобритания) с цел анализиране на най-удачните разпоредби в тези правни системи. Такъв подход е избран от автора с цел повишаване на ефективността на изследването, обхващащо различни правни системи. Значимостта на такова широко отразяване е неоспорима и се потвърждава от идентифицирането на значимите разпоредби, включени в Проекта на Конвенция.

В трета глава е разгледано регулирането на правото на защита на личните данни в някои специфични области, например: трансграничния пренос на лични данни, защита на личните данни в Интернет, в областта на криминалната полиция, както и конфликтът между обществен интерес и личните права на гражданите при упражняване на правото им на защита на личните данни. Даденият анализ е проведен с цел формулиране на разпоредби на Проекта на Конвенция, обхващащи максимално широки обем от права. Този анализ е уникален и представлява абсолютна научна новост за

региона на проучване (ЕАИС). Значимостта на изследването се състои в това, че взаимодействието надържавите в процеса на интеграция най-тясно се осъществява именно в тези области.

В четвърта глава е разгледано законодателството надържавите-членки на ЕАИС в областта на защитата на личните данни в Република Казахстан и Руската федерация, показани са основните проблеми и недостатъци на правните системи. Изборът на тези региони не е случаен. Днес Руската федерация притежава най-развитата система за защита на личните данни, тъй като Русия е член на Конвенцията на Съвета на Европа «Защита на физическите лица при автоматизирана обработка на лични данни» (Конвенция 108) и, съответно, изпълнява своите задължения по този договор, който е фундаментален, и занай-силното – за европейското законодателство. Република Казахстан беше избрана поради факта, че е държава на гражданство на автора и също полага сериозни усилия за подобряване на защитата на личните данни.

Също така в тази глава са отразени резултатите от проведеното *социологическо проучване* по темата на дисертационната работа. Социологическото проучване е самостоятелно и уникално, отразява действителното положение в обществото спрямо съществуващите проблеми в контекста на защитата на личните данни.

Освен това в четвърта глава е разгледана работата по проектирането на Конвенцията за защита на личните данни надържавите-членки на ЕАИС, като подробно е описан процесът на създаване на главите на посочения Проект. Главата на практика е ново самостоятелно изследване, чиято научна новост се състои в това, че до този момент на територията на ЕАИС подобна разработка на такъв проект не е съществувала.

ОСНОВНО СЪДЪРЖАНИЕ НА РАБОТАТА

За да бъде постигната целта на дисертационното изследване (създаване на Проект на Конвенцияза защита на личните данни в държавите-членки на ЕАИС), бяха проучени основните нормативноправни актове на Европейския съюз, законодателството в областта на защита на личните данни на отделни държави (както европейски, така и азиатски, както и законодателството на САЩ – с цел да бъдат изучени различни подходи за осигуряване на изучаваното право), научни издания (както книги, така и широк спектър от научни статии). Такъв комплексен анализ сам по себе си представлява научна новост, тъй като ообхваща не детайлизиран анализ на едно направление или правна система, а по-подробен преглед на базовите и фундаменталните понятия в тази област. Такъв анализ е важен за провеждането на продуктивно проучване, тъй като създаването на основополагащ Проект на Конвенцияза защита на личните данни изисква формулиране на понятията за базовите категории в проучваната област. Анализът е изцяло самостоятелен, а регионите са подбрани от авторас цел осигуряване на максимална продуктивност на работата.

Беше направено социологическо изследване, което позволи да бъде проучено отношението на обществото към правото на защита на личните данни. Социологическото изследване е една от основните части на дисертацията, тъй като спомогна да се разбере каква е истинската необходимост за обществото да бъде създаден един нефективен подход към защита на лични данни. Защитата на данни – на първо място това е човешко и гражданско право, т. е. е невъзможно да се предлага нов Проект, без да бъде разгледано отношението на обществото към този въпрос. Авторът разработи специална форма на анкета, в която на анкетираните бяха задавани въпроси относно най-значимите аспекти: имат ли анкетираните представа за това, какво представляват личните данни; знаят ли за съществуването на Закон за защита на личните данни; както и как вистъпки предприемат анкетираните, за да контролират сигурността на своите данни. Авторът самостоятелно анализира

всички отговори, да бъдат те систематизирани и отразени в удобен за научно и комплексно разбиране вид.

В даденото проучване бе проведен подробен анализ на базовите, на основните понятия в областта на личните данни. В частност, бе разработено определение на понятието лични данни в качеството на каквато и да е информация, относяща се до определено или определяемо лице, независимо от съдържанието, формата или начина на събиране, съхранение и обработка. Освен това бе определен непълен списък от данни, които могат да бъдат включени в понятието лични, а също така и такава специфична категория данни, каквито са анонимните. Списъкът на тези аспекти бе определен от автора в контекста на факта, че те са основата, която следва да бъде отразена в Проекта на Конвенция. Именно след разработването на единни понятия, свързани с личните данни и работа с тях, става възможно създаването на по-детайлизирани нормативно-правни източници на национално ниво.

Подробно бяха разгледани, а след това и внесени в Проектана Конвенцията, критериите за качеството на личните данни, например: достоверност, информативност, точност и яснота, законност, както и цялостност. Дадените категории са необходими за разглеждането на съвременния етап на правната интеграция в региона, тъй като те определят базовите понятия и разясняват същността на защитаваното право на защита на личните данни. Всичките тези принципи са необходими при работата с лични данни, защото осигуряват гаранция за спазване на правата на човека. Дадените критерии бяха самостоятелно формулирани от автора след обстоен анализ на историята на развитието на дадения правен институт.

По време на цялото изследване бяха изучавани правните отношения спрямо събирането, съхранението и/или обработката на лични данни. В същото време се предлага всички положения да бъдат тълкувани разширено, в случай, че такова тълкуване подобрява положението на субекта на лични данни. Този

подход е слабо разработен в съвременната правна наука и затова има особено значение при тълкуването на разпоредбите на Проекта на Конвенция.

Важен момент в изследването стана определянето на понятието субект на лични данни. Резултатите от проведеното социологическо проучване показваха, че гражданите на поне две държави от Евразийския икономически съюз недостатъчно отчетливо осъзнават, че се явяват лице, чиито права са защитени от закона за личните данни. Необходимо е да се разработи по-детайлизирано и ясно разбиране за субект, за да стане то понятно за представителите навсякъде от населението, с цел повишаване на ефективността на действащото право. В изводите от изследването авторът формулира понятието „субект на лични данни“, подходящо за държавите от ЕАИС, което също е своего рода новост.

Намериха своето отражение и такива категории субект на данни, като: юридически лица, деца, а така също и потребителите на мрежата на Интернет.

Освен това бяха очертани основните права на субекта на лични данни, а именно:

- Право на информираност;
- Право на съгласие или отказ за обработката на данни;
- Право на достъп до данни;
- Право на допълнение, изменение и заличаване на данни;
- Право на гаранция при предаването на лични данни на трети лица;
- Право на гаранция при защитата на неконтролируеми данни;
- Право на обезщетение при нарушаване на правото на защита на личните данни.

Определянето на основните права на субекта на данни играе ключова роля, тъй като формира рамките на процесуалните действия, които субектът може да предприеме за защита на своите права или да очаква действие от администратора на данни. Формулирането именно на тези права се явява авторска разработка.

Уникален момент в изследването е стана проучването и определянето в Проекта на Конвенцията задълженията на субекта на данни да не злоупотребява и добросъвестно да използва правата си. Този елемент спомага за стимулирането на по-голям интерес от страна на гражданите за личен контрол над спазването на техните права. До този момент разделът за задълженията на субекта не е посочван в нормативноправните актове от международен характер.

В рамките на дадената дисертация бе определено понятието за администратор на лични данни като лице или организация, разполагаща с лични данни на субект или осъществяваща дейност за тяхното събиране, съхранение или обработка, независимо от своята организационна форма и правно положение. Даденото определение е нова разработка, тъй като отразява няколко елемента, използвани по-рано в различни правни системи, но обединени сега в едно най-обобщаващо определение. Разработката на такова понятие е необходима с цел точното определяне върху какви органи или организации се разпространява юрисдикцията на държавата по отношение на контрола върху изпълнението на законите за защита на личните данни. Днес на територията на страните-членки на ЕАИС не съществува пълноценно определение или списък на тези организации, което създава трудности в процеса на използване на правото.

Много подробно е изучена разпоредбата за основните задължения на администратора, например:

- получаване на съгласие (определена е формата на съгласие, сроковете за неговото действие);
- уведомяване на субекта (разработен е подробен списък на информацията, предоставяна на субекта, в т.ч. е разработена политиката за работа с лични данни);
- осигуряване на качеството на данните;
- осигуряване на конфиденциалност (на администратора е възложена отговорността не само за своите действия, но също така и за действията на

персонала; задълженията, свързани с контрола на използваното оборудване и програмноосигуряване, с доказването на законността на съгласието на субекта да бъдат обработвани данните му; предотвратяване на незаконния достъп и работа с лични данни).

Изучаването на задълженията на администратора представлява едно от основните направления в областта на защита на личните данни. Именно благодарение на добросъвестното изпълнение на задълженията от страна на администратора се осъществява реализацията на всички разпоредби на законодателството в дадената област.

Този списък на задълженията е разработен от автора на основата на анализ на различните правни системи, откриването на най-проблемните аспекти в дейността на администратора и формулирането им предвид на съществуващите разпоредби на националните законодателства на държавите-членки на ЕАИС.

Освен задълженията на администратора, бяха изучени и внедрени в проекта на Конвенцията задълженията на държавите-членки. Този аспект е ключов, тъй като именно държавноправното регулиране и нормативното фиксиране са най-ефективният метод за защита на дадено правно човека, в т. ч. правото на защита на личните данни. Обобщавайки задълженията на държавите в областта на защитата на лични данни, е необходимо да отбележим такива основни направления, като усъвършенстването на законодателството в проучваната област, както и развитието на институциите за привличане към отговорност на нарушителите на правото на защита на личните данни.

Подробно е разгледан аспектът за ограничаване на правото на защита на личните данни. В светлината на последните събития на световната арена при определени обстоятелства правото на такава защита неизбежно трябва да бъде ограничено. Въщото време е необходимо това ограничение да бъде базирано на правни основания, то следва да е ясно регулируемо на правно ниво.

Създаването на такъв списък личен принос на автора в развитието на изучаваната правна институция.

Във връзка с това бяха разработени редица критерии за подобно ограничаване на правото на защита на личните данни. Общ лайтмотив на ограничението стана осигуряването на националната сигурност, поддържането на обществения ред, ползотворната работа на органите на криминалната полиция при разследване или предотвратяване на престъпления, защитата на самия субект на данни или осигуряването на жизнените му интереси, а също така при оказването на необходимата медицинска помощ, провеждане на статистически изследвания или работа с историческа или културна насоченост.

Голямо внимание бе отделено на процеса на трансграничния пренос на данни. По-специално бе установено, че предаването на данни се осъществява при положение, когато третата страна осигурява адекватно ниво на защита на личните данни. В частност, нивото на защита на личните данни в третата страна не следва да бъде по-ниско от нивото на защита на личните данни в държавата на администратора. Такова изследване е необходимо в контекста на все по-засилващата се интеграция между държавите-членки на ЕАИС и до този момент не е било провеждано на неговата територия.

Предвид слабата система на защита на личните данни в отделните държави от ЕАИС, бяха разработени нови разпоредби относно случаите, когато нивото на защита на личните данни на трета страна е на значително по-високо ниво от нивото на защита на личните данни в държавата на администратора. В този случай към личните данни на субекта се прилагат правните норми на съответната трета страна.

Като резултат от изследването в Проекта на Конвенции е отразено предложението за създаването на независими упълномощени органи в държавите-членки на Конвенцията. Такъв орган е упълномощен:

- да провежда консултации с цел разясняване на разпоредбите на тази Конвенция, както и нормите на местното законодателство на държавите-членки в областта на защитаната лична данни;
- по искане на администратора да осъществява проверка на законодателството на трета страна относно адекватността на предоставяното ниво на защитаната лична данни;
- да извършва разследване на фактите на нарушаване на конфиденциалността на личните данни, а също така да се ползва от правото на достъп до лични данни, явяващи се предмет на правонарушението;
- да анализира съответства ли дейността на администраторите на данни на разпоредбите на настоящата Конвенция;
- да разглежда жалбите и заявленията на субектите на лични данни при нарушаване на правото на неприкосновеност на личните данни;
- да излиза с решения и препоръки за целенасочено извършване на работата на администратора на данни;
- да представя систематични отчети за извършената работа.

Освен казаното дотук, направено бе и проучване по защитаната лична данни в някои определени сфери, например в мрежата на Интернет, в дейността на криминалната полиция, както и в областта на конфликт на обществен или на държавен интерес с правото на защита на личните данни. Дадените сфериса области, където конфликтът на различните категории права е най-забележим, ето защо определянето на приоритета на едно право над друго право се превърна във важна задача на изследването.

Проведен бе анализ на законодателствата на Република Казахстан и Руската федерация в изучаваната област. Детайлно бяха изучени редица нормативно-правни, а така също организационни разпоредби. Този анализ доказва сериозни проблеми в правото на защитаната лична данни в указаните държави, още повече, че териториално те представляват по-голямата

част на ЕАИС. До този момент комплексен анализ на законодателствата на тези дведържави и тяхно сравнение не са провеждани.

На основата наизложеното по-горе бе разработен Проект на Конвенция за защитана личните данни задържавите-членки на Евразийскияикономически съюз.

Днес Евразийският икономически съюзфокусира дейността си върху икономическата интеграция като основно направление на сътрудничеството. Следва да се вземе под внимание, че именно такъв тип сътрудничество даде началото на формирането на Европейския съюз, който постепенно прерасна в дълбока интеграция - и политическа, и правна. Изглежда, че ЕАИС преследвасъщите цели. В тази връзка абсолютно очаквано е обстоятелството, че глобалният обмен на стоки, услуги, информация, подписването на търговски контракти, осъществяването на електроннатърговия, ще доведе до предаванена лични данни в безпрецедентни обемизадържавите-членки. Неминуемо ще възникне необходимост от нормативното регулиране на тези правоотношения. При тази ситуация наличието на единен международен договор само ще спомогне за хармоничната работа на всички системи за обмен на информация.

По този начин целта на дисертационното изследване (създаване на Проект на Конвенцияза защитана личните данни задържавите-членки на ЕАИС, който би позволил регулирането на правоотношенията в дадената област на международноправнониво) е постигната.

Проектът на Конвенция представлява личният научен принос на автора в науката. Той еизцяло самостоятелно разработен на базата на направения анализ на реализацията на правото на защитана личните данни както в нормативноправните актове с международен характер, так и в националното право на отделнитедържави. Концепцията и логическотоизграждане на проекта са извършени от автора самостоятелно. Построяването на различните разделина Проекта е уникално и не е срещано от автора в други източници, като притова то е достъпно иразбираемо в контекста на общите тенденции при създаването

на правни актове в държавите на ЕАИС. Разделите са построени в тяхната логична последователност, с ясно разделение на предмета (в т. ч., във всеки отделен член), което следва да допринесе за ясното тълкуване на Конвенцията и разбирането на нейните разпоредби от представителите на различните слоеве на обществото, включително и такива, които не притежават юридически познания. Подобен Проект до този момент не е бил предлаган на държавите-членки на ЕАИС, с което се доказва неговата уникалност и новост.

СОЦИОЛОГИЧЕСКО ИЗСЛЕДВАНЕ

В рамките на работата над дисертационния проект беше проведено социологическо изследване сред гражданите на две отдържави-членки на Евразийския икономически съюз: Република Казахстан и Руската федерации.

Анкетирането беше проведено анонимно и на практика представляваше следния въпросник:

№	Възраст	Професия	Знаете ли какво представляват личните данни? Можете ли приведете примери?	Знаете ли за съществуването на Закон за защита на личните данни?	Интересували ли сте някога къде се изпращат данните, които Ви озвучават при попълване на документи (име, адрес, телефонен номер и друга лична информация)? Какво Ви отговориха?

Броят на анкетираните в Република Казахстан бе 80 човека на възраст от 16 до 58 години. Сред анкетираните имаше представители на такива професии като преподавател, лекар, музикант, IT-специалист, библиотекар, юрист, готвач, инженер, историк, филолог, биолог, историк, икономист, счетоводител, политолог, преводач, а също така и хора без постоянна работа, студенти и ученици.

Резултатите от изследването доведоха до следните изводи.

Като цяло гражданите на Казахстан се замислят какво означават личните данни (*Диаграма 1*). Броят на отговорилите, че изобщо не знаят какво е това лични данни, е малък – 5 човека. Въпреки всичко, трябва да бъде отбелязано, че ясна и достоверна представа за понятието лични данни имат само 3 човека, като следва да бъде отчетен фактът, че двама от тях са с професия юрист. Фактът говори за това, че останалото население (96,25% от анкетираните) изгражда разбирането си за лични данни на основата на предположения, а не на конкретни нормативно-правни актове. Това положение е недопустимо, тъй като всяко лице трябва да притежава ясна представа в какъв обем и в какви граници негово право се защитава от държавата.

Диаграма 1

Във връзка с набелязаната тенденция за недостатъчна осведоменост на гражданите за понятието лични данни, бе проведен допълнителен анализ относно това, какво разбира населението на Казахстан под понятието «лични данни». Резултатите са приведени в *Таблица 1*.

Таблица 1

№	Видове данни	Брой на посочилите данни в качеството на «лични»
1	Име, презиме, фамилия	33
2	Документи, ID	29
3	Дата и място на раждане	22
4	Контактна информация (телефон, e-mail)	28
5	Местожителство	28
6	Професия, заплата, длъжност	14
7	Банкова карта/сметка	10
8	Социални мрежи/ пароли	8
9	Информация за семейството	6
10	Физиологични данни (параметри на ръста, теглото и други, здравословно състояние)	5
11	Застраховка	2

12	Характеристика	1
13	Снимка	1
14	Националност	1
15	Воински и научни звания	1

Както се вижда от Таблица 2, сред най-разпространените отговори бяха вариантите за данни за имената, за личните идентификационни документи, за датата и мястото на раждане, местожителството, както и информацията за контактните данни. Въпреки това, доринай-популярният отговор – име, презиме, фамилия, се отбелязва само от 38 човека, което е дори по-малко от половината от анкетираните, тоест много граждани са свикнали с общата достъпност на името си и не смятат, че това са такива данни, които биха могли да бъдат запазени в тайна при определени ситуации.

Условно може да бъде отделена втората по разпространение категория – данните за професия, заплата и длъжностно положение, както и информацията за банкови карти и сметки. Броят на посочилите тези лични данни съответно само 17,5% и 12,5%. Смятаме, че това е изключително малък процент, тъй като данните за работния процес, както и за финансовата страна от живота на индивида, са едни от най-незащитените от гледна точка на престъпната дейност: такива лични данни биха могли да бъдат използвани за извършването на измама или кражби.

Като трета условна категория бяха определени социалните мрежи/ пароли, информация за семейството и физиологичните данни (параметри за височината, тегло и други, здравословното състояние). Процентът на посочилите ги е съответно 10%, 7,5% и 6,3%. Това е минимален процент за данните категории. При съвременното разпространение на Интернет почти всички анкетирани определиха като лични данни. При това, по-рано в проучването бе разгледано решението на Европейския съд по правата на човека, отнасящо се до информацията в интернет мрежата, в частност на сайтовете на социалните мрежи. Това показва, че в Казахстан населението не смята Интернет

за мястона присъствиена лични данни. Що се касае до *физиологичните данни и информацията за здравословното състояние*, то тази категория беше указана, за съжаление, единствено от представителите на лекарската професия. На практика анкетираните граждани не са достатъчно информирани за това, че данните за тяхното здраве класически следва да бъдат конфиденциални. Още веднъж, разглежданото по-рано дело за достъп до медицинските данни на осъдено лице, показва, че нивото на информираност спрямо обема на правото на защитана личните данни в Европа е много по-високо, отколкото в Казахстан.

И последната условна категория – това са данните, които са посочени от един или двама от анкетираните: *застраховка, характеристика, снимка, националност, воински и научни звания*. От това биха могли да бъдат направени два извода: първо, населението не смята географската информация за лични данни, по време на анкетата по-голямата част от участващите в нея смятаха, че личните данни задължително следва да бъдат изразени в цифров или буквен вид; второ, само един анкетиран отбеляза «националност» в качеството на лични данни, като при това терминът «националност» се отнася към категорията изключително защитени данни, особено като се има предвид фактът, че тя дори може да не бъде отразена, по негово желание, в паспорта на гражданина.

Като друга особеност на анкетата може да бъде определен следният факт. Много от анкетираните отговориха, че личните данни – това е «лична информация», като в същото време на въпроса какво се отнася към понятието «лични данни», анкетираните не можеха да дадат по-конкретен отговор. Това отново говори за неосведоменност или правен nihilизъм сред обществеността.

Един от анкетираните отбелязва, че в качеството на лични данни могат да бъдат приети и «данните от тази анкета». При това анкетата бе изцяло анонимна, в нея се посочваха единствено възрастта, професията и отговорите на въпросите, тоест идентификация на лицето по категория, като например, «28

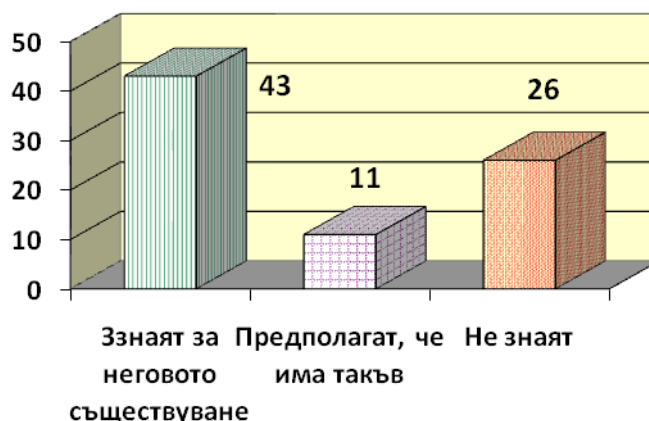
години, инженер», е невъзможна. По този начин, даденият анкетиран не вижда разлика между анонимни данни и такива, които не са анонимни, независимо от това, че анонимните данни не могат да бъдат предмет на защита в контекста на правото на конфиденциалност на личните данни, а гражданинът ще бъде въведен в заблуждение.

И така, общият извод по тази част на анкетата сочи, че населението на Казахстан е недостатъчно осведомено за това, какво представляват личните данни, какви категории информация се отнасят към тях, и съответно не биха могли в пълна степен да се възползват от правото си на защита на личните данни.

Следващото допитване се отнасяше до информираността на гражданите на Казахстан за съществуването на Закон за защита на личните данни (*Диаграма 2*). Като цяло, 58,8% от запитаните точно знаят за този Закон. На пръв поглед може да се сметне, че това е достатъчна информираност. Но все пак това е само половината от населението. При това следва да се отбележи, че всички анкетиранци са представители на социално активния слой на населението, като се изключат децата и пенсионерите. Ето защо смятаме такъв процент за недостатъчен.

Диаграма 2

Информираност за съществуването на Закон за защита на личните данни

Следващ аспектв анкетата бе фактът, дали анкетираните са уточнявали с каква цел се събиратличните им данни и как те ще бъдат обработвани в бъдеще. Данните сапоказани в *Диаграма 3*.

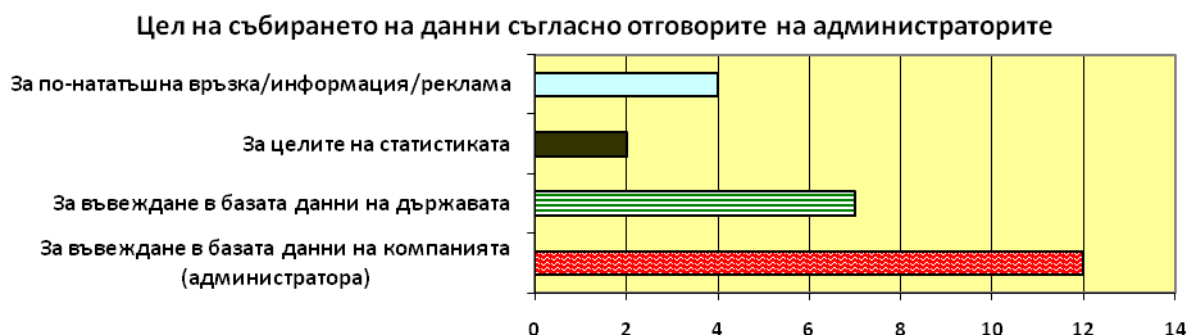
Диаграма 3

От полученните данниси вижда нагледно, че процентът наанкетираните, които не са се интересували от «съдбата» на личните си данни,едостатъчно висок (почти 58%).Акокъм тях добавим процента на тези анкетирани, които не са получили конкретен отговор запо-нататъшните операции с технителични данни, то общотоколичество достига до 70%. Тоест абсолютномнозинство няма представаза това къде, от кого, за какво и как се съхраняват, а може би и как се обработваттехнителични данни, илисубектът на данни в Република Казахстан, за съжаление, не можеизцялода осъществява контролнадличните си данни.

По-долу саализирани отговорите наадминистраторитена лични данниотносно това, с каква цел се събрит такива сведения (*Диаграма 4*).

Диаграма 4

Както се вижда, администраторите предимно отговарят, че информацията е нужна за създаването на «бази данни». Очевидно е обаче, че това не винаги съответства на действителността. На практика във всички случаи данните подлежат на обработка, само тяхното съхранение е просто нецелесъобразно. При всички случаи администраторът ще прави някакъв анализ, ще създава статистика, по всяка вероятност ще осъществява по-нататъшната връзка със субекта, но единствено и само създаване на бази данни няма да има.

В края на анализа на анкетите на гражданите на Казахстан трябва да бъдат разгледани няколко отделни отговори, които заслужават по-голямо внимание. Например, в отговорите се срещат следните изказвания: на въпроса дали анкетираният се е поинтересувал как в бъдеще ще бъдат съхранявани данните или каква е целта на събирането на данните, някои от отговарящите отбелязват: *«Като цяло системата не е надежна»*. Друг анкетираният отговаря: *«смятам, че в моята страна това е безполезно»*. Очевидно е, че гражданите не се доверяват на администратора и не са заинтересовани да отстояват правата си, тъй като не вярват в резултативността на такива действия.

Някои отбелязват, че *«се стараят да предоставят минимум данни»*, което също е свързано с несъвършенната защита на последните. Анкетираният се оплаква, че на въпрос за целта на събирането на данни, *«универсалният отговор е – за база данни»* - тоест, администраторът просто формално отговаря с неконкретна фраза, която уж се явява достатъчно основание за предоставяне на лични данни.

Последната фраза, която доказва недостатъчно високото ниво на защита на личните данни в Република Казахстан, е следното твърдение: *«Без мое съгласие изпращат съобщения (на телефона – забел. на автора). Възмутен съм, но смятам, че е безсмислено да се боря с това»*.

Така целият анализ доказва, че създаването на Конвенция за защитана личните данни на държавите-членки на ЕАИС е актуална тема за съвременен Казахстан.

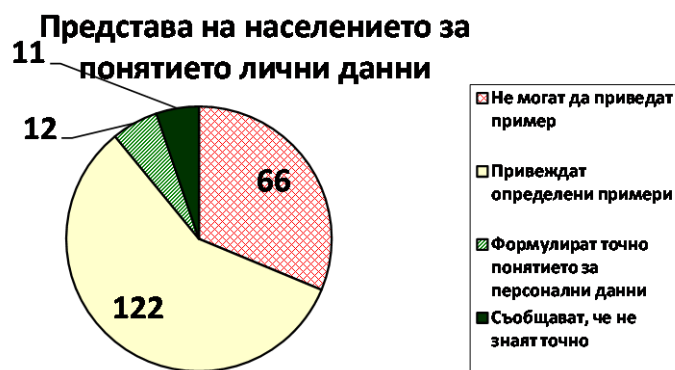
Руска федерация

Броят на анкетираните в Руската федерация е 200 човека на възраст от 18 до 30 години, по аналогична анкета. Анкетираните са жители на следните градове: Москва (50 човека), Санкт Петербург (50 човека), Ростов на Дон (25 човека), Омск (25 човека), Красноярск (25 човека), Екатеринбург (25 човека). От резултатите на изследването бяха направени следните изводи:

61% от анкетираните съобщават, че имат представа за това, какво би могло да се отнася към термина „лични данни“ (*Диаграма 5*). Но, за разлика от Република Казахстан, някои анкетираните, които могат да приведат примери за налични данни, посочват, че не смятат тези знания за пълни, и на въпроса за точното разбиране на лични данни предпочитат да отговорят с „не“. Като цяло, отговорът за неразбирането на същността на такава категория информация се среща при 12 анкетираните.

Наред с това, 11 човека точно определят какво представляват личните данни, като назовават и главния критерий – способността по данните да бъде идентифицирано дадено лице (използвани са формулировки като *«данни, които позволяват да бъде открит сред други»*, *«информация, позволяваща да бъде намерен човек»*, *«както и да е персонализираща информация»*, *«информация, така или иначе определяща даден човек»* и др.), което представлява 5,5% от анкетираните срещу 1,5% в Република Казахстан. Даденият факт свидетелства за по-добро разбиране от страна на руските граждани за същността на информацията, касаеща личните данни. Въпреки това, 5,5 процента – това все още не е достатъчно висок показател, още повече за държава с достатъчно развита система за защитана личните данни.

Диаграма 5

Във връзка с отбелязаната тенденция за недостатъчна осведоменост на гражданите относно понятието „лични данни“, бе проведен допълнителен анализ, какво разбира населението на Руската федерация под „лични данни“. Резултатите са показани в *Таблица 2*.

Таблица 2

№	Вид на данните	Брой на посочилите данни в качеството им на «лични»
1	Всички данни	60
2	Контактна информация (телефон, e-mail)	37
3	Документи, ID	21
4	Местожителство	21
5	Име, презиме, фамилия	19
6	Професия, заплата, длъжност	14
7	Физиологични данни (параметри на ръста, теглото и други, здравословно състояние)	6
8	Информация за семейството	4
9	Социални мрежи / пароли	3

10	Конфиденциална информация	2
11	Банкова карта/сметка	2
12	Дата и място на раждане	1

Следва да се отбележи, че кръгът от примерие малко по-малък, отколкото този в Република Казахстан. Провежданото изследване не е всъстояние да установи причините за такова съотношение, но си струва да направим по-детайлен преглед на този факт.

Необходимо е да обърнем внимание на факта, че сред категориите изобщо отсъстват такива понятия като *«снимка»*, *«националност»*, *данни за застраховка*, *характеристика на индивида*. При това, характеристиката например, представлява достатъчно широк спектър от лични данни, в т. ч. определени политически или религиозни убеждения на лицето, неговото лично отношение към определени явления в обществото, особености на характера и други сведения, позволяващи неговата идентификация.

В същото време, по-голямата част от анкетираните, при опит да опишат понятието за лични данни, само посочват, че това е *«цялата информация за някого»*. Това свидетелства, че на практика гражданите нямат детайлно понятие за лични данни.

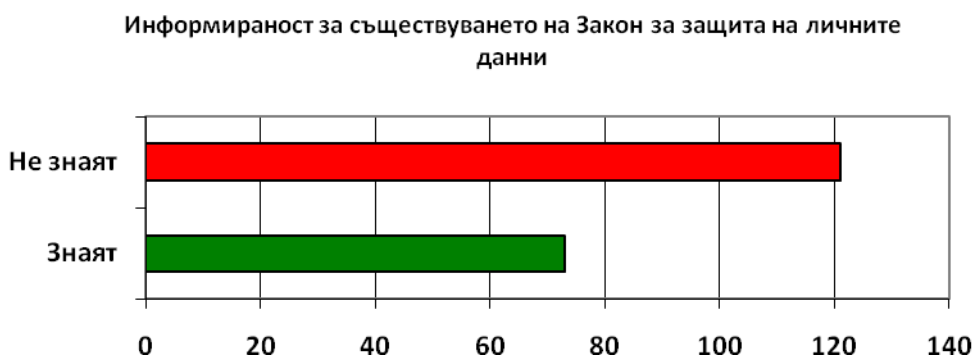
Друг съмнителен отговор – това е версията за *«конфиденциална информация»*. В действителност, дори неконфиденциалната информация се отнася към личните данни. Например, информацията за работното време или сведенията, които дадено лице открито съобщава за своето обкръжение. В това се състои специфичната особеност на личните данни, тъй като конфиденциалната информация класически използва защита, докато личните данни – това са по-сложна и уязвима категория, която, независимо от дадена откритост, също трябва да бъде защитена от администратора.

Вижда се и съвсем малкият (1,5) процент примери на данни в интернет и социалните мрежи. Това е дори по-малко, отколкото в Република Казахстан, което не може да се приеме като положителна тенденция. Ниски са

показателите (само 0,5%) и за датата и мястото на раждане - само един анкетиран посочва възрастта си в качеството на налични данни.

Следващият въпрос се отнася до познанието на гражданите на Русия за съществуването на Закон за защита на личните данни (*Диаграма 6*).

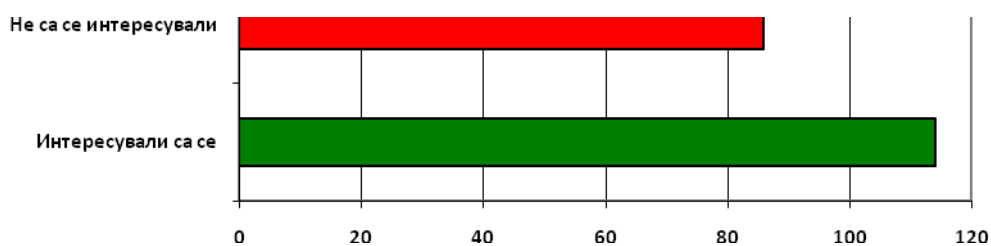
Диаграма 6

При провеждането на анкетата очаквахме да видим още по-голям процент на осведоменост в сравнение с действително идентифицираните (60%). Този процент е практически аналогичен на този в Република Казахстан, въпреки че законодателно защита на личните данни в Русия се регулира по-строго.

Следващият аспект на анкетата стана фактът дали анкетираните са уточнявали с каква цел се събират техни лични данни и как те ще бъдат обработвани в бъдеще. Резултатите са отразени в *Диаграма 7*.

Диаграма 7

Сред анкетираните само 57% са се поинтересували от последващите операции с техни лични данни. Това е с 13% по-малко, отколкото в Република Казахстан. Даденият факт ярко свидетелства за това, че населението е недостатъчно информирано за своите права. Това би могло да говори и за

пасивност и неактивна гражданска позиция. И именно затова, чеима такава тенденция, си заслужава да бъдат предприети усилия за разпространение на идеята за правото на защитана личните данни сред гражданите на Руската федерация в частност и на ЕАИС като цяло.

В края на анализа на анкетитена гражданите на Руската федерация следва да се обърне внимание на особеното мнение на един от нейните граждани: *«На мен, например, няма да ми дойде на ум да уточня къде ще предадат моите данни и колко дълго ще ги съхраняват. Но ако има бутон за конфиденциалност – ще го натисна. Та нали по телевизията показват, челичните данни – това е много важно»*. Това мнение нагледно потвърждава, че населението, дори да е информирано за правото на защитана личните данни, не винаги знае как да се възползва правилно и какви са неговите граници.

Следователно, може да бъде отбелязана достатъчно ниската осведоменост на населението на двете държави спрямо понятието лични данни и най-важното - за съществуването на правото на защитана личните данни на наличието на специализиран закон, независимо от факта, както бе отбелязано и по-рано, че и в двете държави са приети такива закони.

СПИСЪК НА СТАТИИТЕ, ПУБЛИКУВАНИ ПО ИЗСЛЕДВАНАТА ТЕМА

По темата на изследването са разработени следните публикации:

- публикация в сборник материали от конференция по правни въпроси на ВСУ 2014 г. на тема «Some aspects of jurisdiction of States in Internet» (2014 г.);
- публикация в сборник материали от конференция по правни въпроси «Тенденции в развитието на съвременната юриспруденция», организирана от Фонда за развитие на правото (гр. Санкт Петербург) на тема «Правни конфликти при изпълнение на задълженията от оператора на лични данни (по примера на решенията на Европейския съд по правата на човека)» (2015 г.);
- публикация в сборник материали от конференция по правни въпроси “Innovations and modern pedagogical technologies in the education system” (Прага, Чехия) на тема «Публикуване на резултатите от изпити: нарушение на правото на защитана лична данна или осигуряване на публичен интерес?» (2016 г.);
- публикация в Годишник на ВСУ на тема «Лични данни: особености при тълкуването на понятието» (2014 г.)
- публикация в правното списание „Вестник на Института за законодателство на РК“ (Астана, Казахстан) на тема «Законодателството на Република Казахстан в областта на защитана лична данна: сравнителен анализ с правото на Европейския съюз» - издание, препоръчвано за публикации на докторантски изследвания (2015 г.).

**Проект на Конвенция за защита на личните данни на държавите-членки на
Евразийския икономически съюз**

Конвенция за защита на личните данни

Държавите-членки,

отчитайки все по-нарастващата степен на взаимодействие на икономическо, политическо, търговско;

разбирайки необходимостта от комплексен и всеобхватен подход към защитата на правата на човека;

признавайки, че основната цел на съвременното демократично общество човекът с неговите права и свободи;

уважавайки правото на всеки индивид на неприкосновеност на личния му живот;

признавайки, че взаимното сътрудничество води до все по-голям ръст на трансграничния обмен на данни;

и като има предвид необходимостта от създаване на единна нормативноправна база за защита на личните данни на своите граждани,

се договориха за следното.

Глава 1

Член 1 Цели

Цел на тази Конвенция е унифицирането на нормите за защита на личните данни на държавите-членки, както и създаването на правна основа за регулиране на работата на администратор на лични данни.

Член 2 Предмет

Предметна тази Конвенция са защитата и осигуряването направото на лицата на защитана личните им данни и осигуряването на тяхната конфиденциалност, както и определянето на отговорностите на администратора при изпълнението на това право.

Член 3 Граници

Тази Конвенция важи завсички данни, разглеждани като «лични» в контекста на глава 2 на тази Конвенция, независимо от техния вид, форма, начин на събирне, съхранение или обработка и други качества.

Конвенцията се прилага и при данни в областта на криминалната полиция, медицината, финансите, икономиката, работните или деловите отношения на гражданите, данните в мрежата на Интернет, както и в други секторина обществото.

Глава 2

Понятие и особености на личните данни

Член 4 Понятие за лични данни

Лични данни – това е всяка информация, свързана с определено или определяемо лице, независимо от съдържанието, формата или начина на събиране, съхранение и обработка на данните.

Член 5 Качество на личните данни

Данните, които се отнасят към категорията на личните, трябва да притежават следните качества:

- достоверност – данните съдържат фактически вярна информация за субекта, включително всякакви промени по инициатива на субекта; достоверността на данните може да бъде проверявана както от субекта, така и от администратора на данни;
- информативност – данните следва да отразяват съществената информация, събрана със строго определена цел; данните, които не са необходими в рамките на поставената цел, не трябва да се обработват или съхраняват;

- точност и яснота – данните следва да са разбираеми и еднозначно тълкуваеми; актуалността на данните се проверява и контролира както от субекта, така и от администратора на данни;
- законност – данните се обработват изключително със законни цели и със законни средства.
- цялостност – данните не могат да бъдат разделяни, променяни или нарушавани без съгласието на субекта на данни.

Член 6 Съдържание

Личните данни могат да отразяват всяка една информация относно мястото и датата на раждане, името, физическите характеристики (в т.ч. всяка медицинска информация), личните предпочитания и жизнената позиция на субекта (включително религиозните, политическите и идеологическите възгледи на субекта), данни за семейното, трудовото и друго обществено положение, електронните адреси и личната информация в мрежата на Internet, както и всяка друга информация, по която субектът на разглежданите лични данни може да бъде достоверно определен.

Член 7 Формат на личните данни

Личните данни на субекта могат да бъдат представени на хартиен носител, в електронен, цифров, кодиран, знаков формат, като изображение, видео- или звуков файл, както и във всеки един достъпен формат, позволяващ да бъде извлечена информация, съответстваща на критерия за «лични данни».

Член 8 Анонимни данни

Анонимни данни – това е информация, която не съдържа критерии, идентифициращи определен субект. Данните, които са анонимни, не са лични данни. Оторизираният орган на държавата-членка предприема всички възможни мерки да се удостовери, че нито една част от тези данни не би позволила идентифицирането на субекта, а също така предприема усилия за възможното обезличаване на такива данни.

Член 9 Тълкуване

Всички понятия в тази Конвенция са обект на разширено тълкуване. В случайна съмнение далиопределена информация попада в категорията лични данни, то тази информация подлежи на защита наравно с личните данни, а оторизираният орган на държавата-членка е длъжен да предприеме мерки за установяването на субекта.

Глава 3

Принципа на събиране, съхранение и обработка на лични данни

Член 10 Принцип на законност

Лични данни се събират, съхраняват и обработват чрез използването на законни средства и методи. Обработката не трябва да засяга целостта, качеството или достоверността на личните данни.

Член 11 Принцип на целесъобразност

Лични данни се събират, съхраняват и обработват изключително и само за законни и обосновани цели. При изпълнение на целите на събиране, съхранение или обработката на данните, всяка една операция с лични данни следва да бъде прекратена.

Член 12 Принцип на откритост и информираност

Лични данни се събират, съхраняват и обработват след информирането на субекта на данните за всички процедури, отнасящи се до неговите данни. Администраторът на данните осигурява предоставянето на съответната информация на субекта на лични данни.

Член 13 Принцип на създаване на възможност за персонализиране на субекта

Администраторът взема решение за това, далие възможна идентификацията на субекта въз основа на данните, които подлежат на събиране, съхранение или обработка.

Глава 4

Субект на лични данни

Член 15 Понятие за субект на лични данни

Субект на лични данни – това е определено или определяемо физическо лице, което се идентифицира чрез разглеждането на каквито и да е лични данни от какъвто и да е характер, относящи до лицето. Лицето е обект на лични данни независимо от това дали се идентифицира пряко или косвено, с какви методи или по какъв начин, независимо от това, дали за него настъпват определени правни или други последици след идентифицирането му.

Член 16 Юридическите лица като предмет на личните данни

Юридическото лице, като правило, не е предмет на лични данни. Юридическото лице може да бъде в качеството на субект на лични данни при условие, че действа от името на физическо лице или в случай, когато неговите интереси са пряко свързани с интересите на физическото лице, или когато юридическото лице, по силата на националното си законодателство, може да подаде жалба за накърняване на интереси в съответната област.

Член 17 Децата като субект на лични данни

Децата се ползват от особена защита в контекста на разпоредбите на тази Конвенция. Всяко съхранение или обработка на личните данни се извършва в контекста на приоритетната защита на правата на детето и неговото физическо и психологическо състояние. Всяко съмнение в осигуряването на защитата на личните данни на детето трябва да се тълкува в полза на детето. Родителите или законните представители на детето се ползват със същите права, както и представлявания от тях непълнолетен гражданин. Неродените деца имат същите права по тази Конвенция.

Член 18 Субект на лични данни в мрежата на Internet

Фактът на публикуване на лични данни в мрежата Internet не влияе на промяна в правата на субекта на данните съгласно тази Конвенция. Всяко съмнение в уникалността на субекта на лични данни в мрежата на Internet следва да се тълкува в полза на дадения субект на данни.

Глава 5

Права и задължения на обекта на лични данни

Член 19 Информираност

Обектът на данни има право да получава от администратора информация, отнасяща се до събирането, съхранението и обработването на личните му данни, а именно:

- за данните за администратора, в т.ч. за всички сътрудници, които имат достъп до личните данни на субекта;
- за целите, за които се събират, съхраняват и обработват личните данни;
- информация за всички факти при обработката на личните му данни;
- информация за формата и начина на обработка на данните, включително подробно описание на логиката на тяхната обработка и резултатите от нея;
- данни за трети лица, на които са били предадени данните, включително за целите и размерите на такова прехвърляне;
- и всяка друга информация, свързана с всички факти на събирането, съхранението и обработването на личните му данни.

Член 20 Съгласие

Субектът на лични данни има право да даде или да откаже съгласие за обработка на личните му данни.

Съгласието следва да е изрично и ясно изразено. Формата на съгласие е писмена или в електронен вид.

Съгласие, дадено от субекта под натиск, изнудване или други принудителни методи, не се счита за основание за обработването на личните му данни.

Член 21 Достъп до данните

Субектът на лични данни има право на неограничен достъп до своите данни. Нищо не може да възпрепятства достъпа на субекта до данните. Субектът има право да се обърне към администратора по всяко време със заявление за предоставяне на достъп до данните и запознаване с дейностите по тяхната обработка и съхранение.

Достъпът до данните се предоставя без забавяне или задържане, освен в случаите, когато такова отлагане е законодателно обосновано.

Член 22 Допълнение, изменение и заличаване на данни

Субектът на лични данни има право безпрепятствено да допълва, променя или заличава своите лични данни.

Допълването, промяната или заличаването на данни може да се осъществи:

- при фактическа промяна на данните;
- при цялостното изпълнение на целите, за които са събрани данните;
- при нецелесообразност от по-нататъшно съхранение на данните;
- във всички останали случаи, когато субектът на данни желае изясняване или коригиране на съхраняваните лични данни.

Заличаване на лични данни се осъществява в изпълнение на правото на субекта да бъде забравен, освен в случаите, описани в член 43 на настоящата Конвенция.

Член 23 Предаване на данни от трети лица

Трети лица, които предават на администратора данни на субекта, имат същите права като администратора на данни, включително правото да бъдат информирани, да дават съгласие, да допълват, променят или заличават лични данни, както и достъпа до тези данни.

В момента на контролиране на лични данни третото лице играе ролята на администратор на лични данни.

Член 24 Данни, които са извън контрол (неконтролируеми данни)

В случай на съществуване на данни, които са извън контрола на субекта, или на данни, за чието събиране, съхранение или обработка субектът не е бил уведомен, то той има право да се ползва от пълната защита на тези данни от страна на администратора.

Член 25 Обезщетения

В случай на нарушение на някое от правата на субекта на данни, както и при наличие на неразрешен достъп до данните на субекта или друго неправомерно боравене с личните данни, то субектът има право на обезщетение за имуществени или морални щети.

Това обезщетение може да се извършва както чрез споразумение на страните, така и по съдебен път, ако това е необходимо.

Член 26 Задължения на субекта на лични данни

Субектът на лични данни поема задължението да не злоупотребява с предоставените му права, ако такава злоупотреба възпрепятства законно обосноваването на личните данни или на опазването на общественния ред или сигурност.

Субектът на данни следва да полага усилия за добросъвестното възползване от правата си с цел осъществяване на личен контрол върху събирането, съхранението и обработката на неговите данни.

Глава 6

Понятие и задължения на администратора на лични данни

Член 27 Понятие за администратор на лични данни

Администратор на лични данни – това е всяко лице или организация, разполагащо с лични данни на субекти или извършващо дейност по тяхното събиране, съхранение или обработка, независимо от своята организационна форма и правен статут.

Към администратора на лични данни се отнасят:

- физическите лица;
- юридическите лица;
- упълномощените държавни органи;
- правителствени и неправителствени организации;

- всяко друго лице или организация, събиращо, съхраняващо или обработващо данни за каквато и да е цел, различна от използването им за лични или домашнинужди.

Член 28 Сфера на дейност на администратора на данни

Администраторът на лични данни извършва следните дейности:

- определя целите и методите на събиране на наличните данни;
- определя степента и границите на обработка на данни;
- подбира и назначава персонала, отговорен за събирането, съхранението и обработката на личните данни;
- работи директно с личните данни на субекта.

Член 29 Задължение за получаване на съгласие

Администраторът дължен преди началото на събирането, обработката или съхранението на лични данни да получи съгласието на субекта на данни за осъществяване на дейността.

Доказването на законността на полученото съгласие е задължение на администратора. Администраторът дължен да осигури писменото оформяне на съгласието на субекта. Освен това, администраторът следи за получаването на информирано и ясно изразено съгласие.

Срокът на действителност на съгласието за обработка на личните данни не може да бъде по-дълъг от 2 години.

Член 30 Задължения за уведомяване на субекта

Администраторът дължен да предоставя на субекта всяка информация, съдържаща се в член 14 на тази Конвенция. В случай, че субектът на данни не се обръща към администратора за получаването на дадената информация, администраторът дължен да положи всички усилия за определянето на субекта на данни, а след това и за информирането на субекта за всички факти по обработката на неговите лични данни.

Освен това, администраторът информира субекта за политиката на работа с лични данни, която се разработва като отделен документ и се предоставя на обществеността в достъпна форма.

Член 31 Осигуряване на качеството на данните

Администраторът следи за качеството на събираните, съхраняваните или обработваните данни. В частност, администраторът е длъжен да контролиратяхното съответствие с критериите, съдържащи се в член 5 на тази Конвенция. При промяна или допълнение на личните данни администраторът е длъжен да въведе тези изменения или допълнения в съхраняваната от него информация за субекта.

Администраторът систематично проверява личните данни за цялостност, достоверност и актуалност.

Член 32 Осигуряване на поверителност

Администраторът носи пълната отговорност за спазването на поверителността на личните данни. За да бъде гарантирана неприкосновеността на личните данни, администраторът следва да предприеме следните действия:

- да оказва пряк контрол върху събирането, съхранението и обработката на личните данни;
- да отговаря за назначаването на компетентен персонал с право на достъп до лични данни;
- да следи за правилното функциониране на техниката, с която се събират, съхраняват или обработват личните данни;
- да подбира най-новото и качествено програмно осигуряване за работа с лични данни;
- при обработката на анонимни данни администраторът носи отговорност за доказване на реалната анонимност на тези данни и полага всички необходими усилия да открие субекта на данни, когато е констатирано нарушение на анонимността;

- да контролира всеки един факт на достъп до лични данни, включително санкциониран и несанкциониран достъп.

Член 33 Уведомяване на надзорния орган

Администраторът длъжен да уведомява надзорния орган, създаден в съответствие с член 50 на тази Конвенция, за следното:

- за фактите на събиране, съхранение или обработка на наличните данни;
- за фактите на допълване, промяна или изменение на личните данни;
- за фактите на несанкциониран достъп до личните данни, намиращи се под негов контрол;
- за мероприятията за подобряване на защитата и контрола на наличните данни;
- за необходимостта от помощ при осигуряването на конфиденциалност на наличните данни.

Член 34 Постоянност

Администраторът изпълнява всички свои задължения постоянно и без прекъсване. Контролът върху конфиденциалността на личните данни се осигурява систематично, в пълен обем.

Член 35 Допълнителни задължения и пълномощия

При възникване на спорна ситуация, чието решение не е отразено в настоящата Конвенция, администраторът има право да предприеме всички законни обективни и ефективни мерки за осигуряване на правото на субекта на защитана личните му данни.

Еднократно използване на ново решение в практиката на администратора прави задължително приемането на подобни решения в бъдещи аналогични случаи.

Глава 7

Права и задължения на държавите-участници на Конвенцията

Член 36 Надзор

Държавите-участници осъществяват контрол над дейността на администратора на лични данни на цялата територия на своята страна.

Контролът се осъществява от надзорен орган, създаден съгласно Глава 10 на тази Конвенция.

Член 37 Рамки на изпълнение на Конвенцията

Държавите-участнички гълкуват разпоредбите на Конвенцията в разширителен смисъл. Разпоредбите на Конвенцията са минимален стандарт за защитана личните данни на територията на държавите-членки. При това държавите, по свое усмотрение, могат да създадат допълнителни норми за подобряване на положението на субекта на лични данни.

Член 38 Информирание на субектите

Държавите-участнички предприемат всички възможни мерки за информиране на населението за съществуването на правото им на защитана личните данни, а така също и за изясняване на разпоредбите на тази Конвенция, както и на нормите на националното право за защитана личните данни.

Член 39 Проверка на дейността на администраторите

Държавите-участнички гарантират прилагането на системни мерки за проверка на работата на администраторите на лични данни. Резултатите от направените проверки подлежат на публикуване или оповестяване по друг обществено достъпен начин.

Всяка страна по конвенцията гарантира прозрачност и точност на извършената проверка.

Член 40 Усъвършенстване на националното законодателство в областта на защитана личните данни

Държавите-членки осигуряват, в случай на отсъствие, приемането на съответен нормативноправен акт, насочен към защитана личните данни.

В случай на наличие на такъв нормативноправен акт, държавите се задължават да положат усилия за по-нататъшното подобряване на правното регулиране на защитата на личните данни на национално ниво.

Член 41 Държавите-членки предприемат мерки за усъвършенстване на законодателството, с цел привличане към отговорност на нарушителите на нормите за защита на личните данни на техните граждани.

Глава 8

Ограничение на правото на защитана личните данни

Член 42 Тълкуване на разпоредбите на Конвенцията

Нищо в тази Конвенция не може да послужи като основание за ограничаване на правото на защита на личните данни, с изключение на случаите, описани в член 36 от настоящата Конвенция.

Член 43 Законно ограничаване на правото на защитана личните данни

Правото на защитана личните данни може да бъде ограничено от администратора под формата на обработка на данни без съгласието на субекта, включително и такава обработка като разгласяване, предаване, проучване на личните данни и други.

Събиране, съхранение или обработка на личните данни без съгласието на субекта може да се извършва единствено със следните цели:

- осигуряване или поддържане на националната сигурност и конституционния ред;
- осигуряване или поддържане на обществения ред;
- за целите на разкриването на вече извършено или за предотвратяване на потенциално престъпление;
- гарантиране на обществения интерес по отношение на публични служители от държавната администрация;
- защита на субекта на данни и осигуряването на неговия съществен интерес;
- за незабавно предоставяне на медицинска информация в случай на крайна необходимост;
- в случаите, когато такива данни се обработват изключително за исторически, културни, научни или статистически цели;

- в случаите, когато обектът е дал изрично съгласие за такова ограничение на правото му на личен живот.

Член 44 Рамки на ограниченията

Ограничението на правото на защитана личните даннине извършва само при наличието на съответното законово основание. При отпадане на някое от основанията, указани в член 37, администраторът незабавно прекратява това ограничение.

Член 45 Разсекретяване на информацията

В случаите, когато данните определено стават неактуални или не подлежат на по-нататъшно секретно съхранение, те трябва незабавно да се декласифицират с цел прилагане от заинтересованите страни на правото на информация.

Глава 9

Преносна лични данни в трети страни

Член 46 Понятието предаване на данни в трети страни

Предаването на данни в трети страни – това е фактическото пренасяна дадена информация от администратора към определен орган на друга държава по такъв начин, че върхуличните данни се разпространява юрисдикцията на държавата, различна от държавата на администратора.

Задължението за оценка на нивото на защитана личните данни лежи върху администратора на данни. Ако на администратора липсват технически или други средства, необходими за определяне нивото на защита на личните данни в трета страна, то той може да се обърне към надзорния орган за провеждане на такъв анализ.

Член 47 Критерии за прехвърляне на данни към трети страни

Преносът на данни се извършва в случай, че дадената трета страна осигурява адекватно ниво на защитана личните данни. В частност, нивото на защитана личните данни в третата страна не трябва да бъде по-ниско от нивото на защитана личните данни в държавата на администратора.

Член 48 Подобряване на условията на защита на личните данни

В случаите, когато нивото на защитана личните данни в трета страна е значително по-добро от нивото на защита на личните данни в държавата на администратора, към личните данни на субекта се прилагат нормите на правото на съответната трета страна.

Член 49 Компетенции на държавите-участнички

В случаите, когато една държава-членка е определила нивото на защита на личните данни в трета страна като адекватно, другите държавите-участнички в Конвенцията могат да предават лични данни на третата страна без нов анализ на вътрешното ѝ законодателство.

При съществена промяна или допълване на разпоредбите на тази Конвенция се провежда нова проверка на адекватността на защита на данните.

Член 50 Изключения

Предаването на лични данни в трети страни може да се извърши без проверка на адекватността на нивото на предоставена защита, в случаите, когато:

- предаването е необходимо за осигуряване и поддържане на националната сигурност, на конституционния ред;
- предаването е необходимо с цел осигуряване или поддържане на обществения ред;
- субектът на данните е дал изричното си съгласие за прехвърляне на някои от своите данни в третата държава,;
- предаването е насочено към защита на субекта на данните и осигуряването на неговия съществен интерес.

Глава 10

Създаване на специален упълномощен орган

Член 51 Учредяване на органа

Държавите-участнички се задължават да създадат независим упълномощен орган, чиято цел е всеобщ контрол и надзор върху прилагането

на разпоредбите на тази Конвенция върху цялата територия на държавата-участник

При наличие на такъв орган, държавата-участничка се задължава да приведе нормите по неговата дейност в съответствие с разпоредбите на тази Конвенция.

Член 52 Пълномощия на надзорния орган

Надзорният орган в рамките на своята дейност е длъжен:

- да провежда консултации за разясняване на разпоредбите на тази Конвенция, както и на нормите на националното законодателство на държавите-участнички в областта на защитата на личните данни;
- при запитване от администратора да инспектира законодателството на третата страна относно адекватността на предоставяното ниво на защита на личните данни;
- да провежда разследване в случаите на нарушаване на конфиденциалността на личните данни, както и да се възползва от правото на достъп до лични данни, които са предмет на правонарушението;
- да анализира дейността на администраторите на данни за съответствие с разпоредбите на тази Конвенция;
- да разглежда оплаквания и жалби от субектите на лични данни за нарушаване на правото им на неприкосновеност на личните данни;
- да взема решения и да дава препоръки за подобряване работата на администратора на данни;
- да предоставя системни доклади за извършената работа.

Член 53 Допълнителни права и задължения

Правата и задълженията на надзорния орган, посочени в член 51 от Конвенцията, са необходим и постоянен минимум за всички страни-участнички. Държавите могат да предоставят на този орган по-широк кръг от права и задължения, с цел повишаване на ефективността на неговата работа.

Глава 11

Заключителн разпоредби

Член 54 Влизане в сила

Конвенцията влиза в сила от момента на депозиране на третия ратификационен документ. Тази Конвенция влиза в сила за държавата-участничка в момента на депозиране на ратификационния документ пред изпълномощения орган на своята държава.

Член 55 Присъединяване към Конвенцията

Конвенцията е открит международен договор. Всяка държава може да се присъедини към Конвенцията, като гарантира добросъвестно изпълнение на нейните разпоредби. За присъединяващите се държави тази Конвенция влиза в сила в съответствие с процедурата, определена в член 53.

Член 56 Териториално действие

Конвенцията действа върху цялата територия на държавите-членки, освен ако държавата-участничка е установила друго.